

Jari Vihervuori, SVP Northern Europe

HE 2/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

1. Uudistus on askel oikeaan suuntaan – mutta ei vielä riitä

Pidämme hallituksen esityksen tavoitteita kannatettavina ja tärkeinä kilpailullisempien hankintamarkkinoiden kannalta. Kuitenkin keskeinen ongelma jää edelleen ratkaisematta: **sidosyksikköjen laaja käyttö**, joka kaventaa markkinoita ja estää kilpailun syntymistä erityisesti tukipalveluissa.

Ehdotettu vähimmäisomistusraja 10 % on kyllä parannus, mutta ei vielä riittävä. Katsomme, että rajan tulisi olla vähintään **20 %**, jotta sidosyksiköjä käytettäisiin vain aidosti perustelluissa tilanteissa.

Sidosyksikköjärjestelyjen vaikutus markkinoihin

Suomessa julkisen sektorin sidosyksikköjärjestelyt ovat kehittyneet hyvin laajaksi ja monimuotoiseksi kokonaisuudeksi. Useilla toimialoilla – erityisesti tukipalveluissa – sidosyksikköjä käytetään tilanteissa, joissa markkinoilla toimii yksityisiä palveluntarjoajia. Tämä kehitys on johtanut siihen, että kilpailullisia markkinoita ei pääse syntymään tai ne jäävät vajaasti kehittyneiksi.

Tutkimuskirjallisuus ja viranomaistutkimukset osoittavat, että onnistuneen kilpailutuksen kautta julkisten varojen käyttöä voidaan tehostaa merkittävästi.

Konkreettinen esimerkki: HUS:n tekstiilihuoltopalvelut

- Sosiaali- ja terveydenhuollon tekstiilihuoltopalvelut tarjoavat havainnollisen esimerkin sidosyksikköjärjestelyjen vaikutuksista. HUS-yhtymän konsernijaoston pöytäkirjassa (23.2.2026) todetaan, että julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon tekstiilihuoltopalvelut tuotetaan lähes kokonaan sidosyksikköpesuloiden kautta.
- Samassa asiakirjassa kuvataan, kuinka hankintalain uudistuksen johdosta Puro Tekstiilihuoltopalvelut Oy:n omistusrakennetta ollaan muuttamassa siten, että yhtiö voi jatkossakin täyttää sidosyksikköä koskevat edellytykset ja hankinnat voidaan edelleen tehdä ilman kilpailutusta.
- Tämä osoittaa käytännössä, että julkiset toimijat valmistautuvat jo nyt järjestelyihin, joiden tarkoituksena on säilyttää sidosyksikkömalli myös uuden sääntelyn puitteissa. Tällainen kehitys ei tue hankintalain keskeistä tavoitetta eli toimivien ja kilpailullisten markkinoiden syntymistä.

Huoltovarmuus ja markkinoiden toimivuus

- Huoltovarmuutta on Suomessa usein käytetty perusteluna julkisen sektorin sidosyksikköratkaisuille erityisesti tukipalveluissa. Tällöin jää kuitenkin usein tunnistamatta markkinoiden merkitys huoltovarmuudelle. Huoltovarmuus ei perustu yksittäisiin tuotantorakenteisiin tai suljettuihin järjestelmiin, vaan ennen kaikkea riittävän laajaan ja toimintakykyiseen toimittajamarkkinaan.
- Toimivilla markkinoilla syntyy uusia toimijoita ja kapasiteettia myös alueellisesti. Sen sijaan markkinoita ei synny tilanteessa, jossa niille ei ole tilaa sidosyksikköjärjestelyjen laajuuden vuoksi. Kun merkittävä osa palveluista tuotetaan pysyvästi sidosyksikkörakenteiden kautta ilman kilpailua, markkinoiden kehittyminen hidastuu ja toimittajapohja kaventuu. Tämä on omiaan heikentämään järjestelmän ja samalla koko Suomen resilienssiä.

Huoltovarmuuden näkökulmasta olisikin tärkeää, että julkinen sektori hyödyntää markkinoita nykyistä laajemmin ja välttää rakenteita, jotka kaventavat toimittajapohjaa ja heikentävät markkinoiden kehittymistä.

Tarve kulttuurimuutokselle julkisissa hankinnoissa

- Suomessa julkisen sektorin hankintakulttuuri on jo pitkään ollut varovainen markkinoiden hyödyntämisessä.
 - Monissa EU-maissa vastaavat tukipalvelut – kuten tekstiilihuolto, työvaatepalvelut ja muut logistiset palvelut – tuotetaan toimivilla kilpailullisilla markkinoilla ilman laajoja julkisen sektorin sidosyksikkörakenteita.
- Suomessa kehitys on kulkenut päinvastaiseen suuntaan.
 - Erityisesti hyvinvointialueuudistuksen yhteydessä markkinaehtoista pesulatoimintaa siirtyi merkittävässä määrin sidosyksikkötoiminnan piiriin. Tämä tarkoitti käytännössä useiden miljoonien eurojen arvoisen palvelumarkkinan poistumista kilpailullisilta markkinoilta.
- Julkisen sektorin palvelutuotannon tulisi perustua kokonaistaloudelliseen arviointiin.
 - Erilaiset sidosyksikköjärjestelyt kuitenkin estävät tällaisen vertailun syntymisen, koska markkinoiden tarjoamaa vaihtoehtoa ei käytännössä edes testata kilpailutuksen kautta.
 - Jos sidosyksikkötoiminta on aidosti tehokasta ja kilpailukykyistä, sen tulisi kestää vertailu avoimessa kilpailussa. Tällöin ei olisi estettä sille, että nämä yritykset siirtyisivät toimimaan avoimesti markkinoilla muiden palveluntarjoajien kanssa.

Toimivat markkinat edistävät innovaatioita, parantavat palvelujen laatua ja tukevat julkisten varojen tehokasta käyttöä.

Kilpailulliset markkinat vahvistavat huoltovarmuutta monipuolistamalla toimittajia ja lisäämällä kapasiteettia, kun taas sidosyksikkötoiminta kaventaa markkinoita.

Hankintalain ja siihen liittyvien säädösten kehittämistä on jatkettava, jotta julkiset hankinnat tukevat toimivia markkinoita Suomessa.

Uudistuksen onnistuminen vaatii myös julkisen sektorin toimintatapojen muutosta, kuten aktiivista markkinoiden hyödyntämistä ja avoimen kilpailun kautta tehtäviä hankintojen arviointeja.

